

Ecologisch werkprotocol

Maaien van waterkeringen, bermen en graslanden

Dit ecologisch werkprotocol wordt toegepast bij het maaien van waterkeringen, bermen, (kruidenrijke) graslanden en ruigten binnen het beheergebied van Waterschap Aa en Maas waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden. Het vormt een onderdeel van de notitie 'Implementatie gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen; onderdeel soortbescherming bij bestendig beheer en onderhoud. Uitwerking bij Waterschap Aa en Maas'. In deze notitie worden onder andere de inhoudelijke en procesmatige keuzes omschreven hoe wij bij ons waterschap omgaan met het toepassen van de gedragscode (Unie van waterschappen, januari 2019).

Wanneer in onderhoudsbestekken voor het maaien van waterkeringen of bermen tevens het schonen en/of maaien van watergangen is opgenomen, is het werkprotocol 'Schonen en maaien van watergangen en wateren' van toepassing.

Vorbereidende en voorzorgsmaatregelen

- Alle relevante voorzorgsmaatregelen genoemd in het ecologische werkprotocol 'Algemene zorgplicht' zijn van toepassing.
- In beginsel worden waterkeringen, bermen en (kruidenrijke) graslanden waar broedende vogels en/of andere beschermde soorten voorkomen niet gemaaid in de periode 15 maart tot 15 juli.
- Indien het niet mogelijk is om buiten de bovenstaand genoemde periode te maaien omdat anders de civieltechnische kwaliteit van de waterkering in het geding komt, blijft op deze gedeelten van de waterkering ten minste de helft van de vegetatie gespaard. De overige delen worden kort gehouden. Hierdoor zullen vogels, amfibieën, reptielen, vlinders en andere diersoorten zich vooral in het gespaarde deel vestigen in plaats van in de overige, kortere vegetatie ('habitatbenadering'). Maaisel wordt afgevoerd.
- In situaties waar het niet mogelijk is om voldoende vegetatie te sparen in de periode 15 maart tot 15 juli is het toegestaan om waterkeringen en bermen in hun geheel permanent ongeschikt te maken of te houden voor broedende vogels, bijvoorbeeld door de vegetatie kort te houden. Voorwaarde is dat de vegetatie al aan het begin van het broedseizoen ongeschikt is (gemaakt). Wegbermen die minder dan 2 m breed zijn worden ook gezien als 'ongeschikt voor broedende vogels'.
- Als alternatief voor bovenstaande opties kan door middel van een inspectie voorafgaand aan het maaien vastgesteld worden of de waterkeringen of bermen vrij zijn van broedende vogels en hun nesten. In gebruik zijnde nesten worden kort voor het maaien gemarkeerd en ontzien door minimaal 5 meter rond het nest niet maaien. De markering wordt direct na de werkzaamheden verwijderd om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen. De (voorzorgs)maatregelen worden, met het oog op controle door handhavende instanties, goed gedocumenteerd en toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol.

Soort(groep)specifieke maatregelen

vogels

- Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Het uitvoerend personeel dient te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten, wordt een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. De locatie van het nest wordt in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt met het oog op controle door handhavende instanties gedocumenteerd. De markering wordt direct na de werkzaamheden verwijderd om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen.
- Wanneer nesten niet in gebruik zijn, zijn alleen de nesten beschermd van de in bijlage 2 genoemde soorten. Nesten van soorten uit categorie 5 zijn ook jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

bever + das + otter

- Werkzaamheden in de nabijheid van een bewoonde bever-, dassen- of otterburcht of oeverhol, worden uitgevoerd buiten de kraamperiode (kraamperiode bever: mei t/m augustus, das: december t/m juni en otter: april t/m december). Kortdurende werkzaamheden zijn binnen deze periode toegestaan, mits de verstoring zo veel mogelijk wordt beperkt.
- Bij alle werkzaamheden wordt een afstand van minimaal 20 meter tot de burcht aangehouden, met uitzondering van voorbijgaande maai- of schoonbewegingen op het water of aan de andere zijde van het water. Alleen in zeer dringende omstandigheden is buiten de kraamtijd een kortere afstand toegestaan, mits de burcht niet wordt beschadigd. Werkzaamheden worden dan zo mogelijk handmatig uitgevoerd.
- Onverlet bovenstaand voorgeschreven werkwijzen, zijn bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden de afwegingskaders, maatregelen en werkwijzen zoals beschreven in het Beverprotocol (Noord-Brabant, 2017) en het Dassenprotocol (Aa en Maas, 2016) leidend.

waterspitsmuis

- In het leefgebied van de waterspitsmuis worden de werkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van watergangen niet worden beschadigd en wordt minimaal 50% van de vegetatie gespaard (ook in najaar en winter). Maaisel wordt niet in de leefgebieden van waterspitsmuis opgetast.

kleine marters

- In het leefgebied van bunzing, hermelijn en wezel worden de werkzaamheden op waterkeringen, bermen, (kruidenrijke) graslanden en ruigten in de overgangszone naar naastliggende terreinen zo uitgevoerd dat deze delen niet worden beschadigd en wordt minimaal 20% van de vegetatie gespaard (ook in najaar en winter).

beschermde amfibieën

- Op plaatsen waar beschermde amfibieën (alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad en/of vinpootsalamander) aanwezig zijn of kunnen worden verwacht, worden rust-, verblijf- en voortplantingsplaatsen gemarkeerd. De markeringsplicht geldt niet voor de leefgebieden van de rugstreeppad; deze gebieden zijn niet duidelijk te markeren. Op dergelijke plaatsen wordt met zeer veel zorg voorkomen dat de bodem wordt beschadigd. In deze gebieden wordt enkel bij droog weer gemaaid, wordt in een strook van minimaal 5 meter van de perceelrand uitsluitend gemaaid met maaiapparatuur zonder aanzuigende werking en wordt geen klepel- en/of mulchmachines ingezet. Bovendien wordt de maaihoogte aangepast (minimaal op 10 cm hoogte).
- Op plaatsen waar rugstreeppad algemeen voorkomt wordt in overleg met een ecologische deskundige de maaiperiode en (voorzorgs)maatregelen schriftelijk vastgesteld. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

beschermde reptielen

- In het leefgebied van beschermde reptielen (hazelworm, gladde slang, levendbarende hagedis) worden de maaiwerkzaamheden zo uitgevoerd dat minimaal 25% van de vegetatie in de periode 15 april - 1 oktober gespaard blijft. Hierbij heeft het de voorkeur om met name de vegetatie in de overgangszone tussen het te maaien element en naastliggende terreinen te sparen, aangezien deze zone vaak een onderdeel vormt van het leefgebied van deze soorten.
- Op plaatsen waar beschermde reptielen (hazelworm, gladde slang, levendbarende hagedis) voorkomen wordt uitsluitend gemaaid met maaiapparatuur zonder aanzuigende werking en wordt geen klepel- en/of mulchmachines ingezet. Bovendien wordt de maaihoogte aangepast (minimaal op 10 cm hoogte).
- In het overwinteringsseizoen (1 oktober - 15 april) worden op plaatsen waar reptielen voorkomen wortelkluiten en bladhopen gespaard.

beschermde vlinders

- Maaien van voortplantingsplaatsen van beschermde vlinders wordt uitsluitend uitgevoerd in de periode van 1 september – april. Minimaal 25% van de vegetatie blijft gespaard, bij voorkeur de plaatsen waar de waardplanten van de desbetreffende soort voorkomen.
- Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is en er gemaaid moet worden buiten de weergegeven periode, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
- Op plaatsen waar pimpernelblauwtje voorkomt blijven in de periode 15 juni - 15 september de groeiplaatsen van de waardplant (grote pimpernel) en eventueel aanwezige nestlocaties van de waardmier (moerassteekmier) in principe altijd gespaard. Daartoe worden deze locaties in het veld gemarkeerd en op kaart aangegeven. Deze laatste wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
- Op plaatsen waar kommavlinder voorkomt worden voedselarme vegetaties met schapengras en/of andere zwenkgrassen, buntgras en struisgrassen in principe niet gemaaid. Indien dit toch noodzakelijk is, worden deze werkzaamheden uitgevoerd in de periode september/oktober, waarbij minimaal 25% van de aanwezige vegetatie blijft gespaard.
- Op plaatsen waar spiegeldikkopje voorkomt worden vegetaties met hennegras en pijpenstrootje niet gemaaid. Indien dit toch noodzakelijk is, worden deze werkzaamheden uitgevoerd in de periode september/oktober, waarbij minimaal 25% van de aanwezige vegetatie blijft gespaard.

beschermde planten

- Werkzaamheden worden bij groeiplaatsen van beschermde planten (zie bijlage 1) en/of aandachtsoorten (zie bijlage 3), in beginsel uitgevoerd in de periode na bloei en zaadzetting tot 1 maart. Beschadiging van de bodem wordt vermeden. Als tijdens de groeiperiode in de directe nabijheid wordt gemaaid, worden groeiplaatsen in het veld gemarkeerd en vastgelegd op kaart. Deze wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
- Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is en er gemaaid moet worden buiten de weergegeven periode, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

BIJLAGE 1

Lijst met beschermde soorten

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn de volgende soorten beschermd:

VOGELRICHTLIJN (Europees beschermd)

Vogels

Alle in Nederland van nature voorkomende vogelsoorten

HABITATRICHTLIJN (Europees beschermd)

Zoogdieren

Bever
Hamster
Hazelmuis
Lynx
Noordse woelmuis
Otter
Wilde kat
Wolf

Bechteins vleermuis
Bosvleermuis
Brandts vleermuis
Franjestaart
Gewone baardvleermuis
Gewone dwergvleermuis
Gewone grootoorvleermuis
Grijze grootoorvleermuis
Grote hoefijzerneus
Grote rosse vleermuis
Ingekorven vleermuis
Kleine dwergvleermuis
Kleine hoefijzerneus
Laatvlieger
Meervleermuis
Mopsvleermuis
Noordse vleermuis
Rosse vleermuis
Ruige dwergvleermuis
Tweekleurige vleermuis
Vale vleermuis
Watervleermuis

Bruinvis
Bultrug
Dwerpotvis
Dwergvinvis
Gestreepte dolfin
Gewone spitsdolfijn
Gewone vinvis
Griend
Grijze dolfin
Hille (Butskop)
Kleine zwaardwalvis
Narwal
Noordse vinvis
Orca
Potvis
Spitsdolfijn van Gray
Tuimelaar

Witflankdolfijn
Witsnuitdolfijn
Witte dolfin

Amfibieën

Boomkikker
Geelbuikvuurpad
Heikikker
Kamsalamander
Knoflookpad
Poelkikker
Rugstreeppad
Vroedmeesterpad

Reptielen

Gladde slang
Muurhagedis
Zandhagedis

Dikkopschildpad
Kemps' zeeschildpad
Lederschildpad
Soepschildpad

Vissen

Houting
Steur

Insecten
Apollolvinder
Boszandoog
Donker
pimpernelblauwtje
Grote vuurvinder
Pimpernelblauwtje
Teunisbloempijlstaart
Tijmblauwtje
Zilverstreephooibeestje

Bronslibel
Gaffellibel
Gevlekte witsnuitlibel
Groene glazenmaker
Noordse winterjuffer
Oostelijke witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke witsnuitlibel

Brede geelrand-
waterroofkever
Gestreepte
waterroofkever

Heldenbok
Juchtleerkever
Vermiljoenkever

Weekdieren

Bataafse stroommossel
Platte schijfhoren

Mossen

Geel schorpioenmos
Tonhaarmuts

Planten

Drijvende
waterweegbree
Groenknolorchis
Kleine vlotvaren
Kruipend moerasscherm
Liggende raket
Zomerschroeforchis

OVERIGE SOORTEN
(*Nationaal beschermd*)

Zoogdieren

Aardmuis
Boommarter
Bosmuis
Bunzing
Damhert
Das
Dwergmuis
Dwerspitsmuis
Edelhert
Eekhoorn
Egel
Eikelmuis
Gewone bosspitsmuis
Gewone zeehond
Grote bosmuis
Grijze zeehond
Haas
Hermelijn
Huisspitsmuis
Konijn
Molmuis
Ondergrondse woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Steenmarter
Tweekleurige bosspitsmuis
Veldmuis
Veldspitsmuis
Vos
Waterspitsmuis
Wezel
Wild Zwijn
Woelrat

Amfibieën

Alpenwatersalamander
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine watersalamander
Meerkikker
Middelste groene kikker
Vinpootsalamander
Vuursalamander

Reptielen

Adder
Hazelworm
Levendbarende hagedis
Ringslang

Vissen

Beekdonderpad
Beekprik
Elrits
Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Kwabaal

Ongewervelden

Europese rivierkreeft

Dagvlinders

Aardbeivlinder
Bosparelmoervlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Donker pimperlblauwtje
Duinparelmoervlinder
Gentiaanblauwtje
Grote parelmoervlinder
Grote vos
Grote vuurvlinder
Grote weerschijnvlinder
Iepenpage
Kleine heivlinder
Kleine ijsvogelvlinder
Kommavlinder
Pimperlblauwtje
Sleedoorpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparelmoervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoervlinder
Zilveren maan

Libellen

Beekroombout
Bosbeekjuffer
Donkere waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense heidelibel
Speerwaterjuffer

Kevers

Vliegend hert

Planten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde ogentroost
Berggamander
Bergnactorchis
Blaasvaren
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Frajegentiaan
Geelgroene wespenorchis
Geploide vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt zonneroosje
Glad biggenkruid
Gladde zegge
Groene nachtorchis
Groensteel
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karthuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonedauw
Liggende ereprijs
Moerasgamander

Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijscheefkelk
Roggelelie
Rood peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubvaren
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

BIJLAGE 2

Jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4 en categorie 5)

Op de volgende categorieën nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming ook buiten het broedseizoen van toepassing:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: de steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: roek, gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn (zelf) een nest te bouwen (voorbeelden: boomvalk, buizerd en ransuil).
5. nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan (voorbeelden: oeverzwaluw, kokmeeuw) zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

De hiernavolgende lijst is bedoeld als een indicatieve lijst. Deze kan worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het nemen van mitigerende maatregelen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen, is minimaal een omgevingscheck nodig. Deze houdt in dat door een ecologisch deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient, voor zover mogelijk, alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen onder welke categorieën een voorkomende vogelsoort valt. De soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen, vallen in de lijst onder categorie 5.

Soort	Categorie	Nestplek
steenuil	1	Natuurlijke boomholtes (vooral knotwilgen en oude (hoogstam) fruitbomen); rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren; speciale nestkasten
gierzwaluw	2	Onder dakgoot; achter regenpijp of dakkapel; onder dakpan; gat in muur; neststenen
huismus	2	Onder dakpannen; gaten en kieren van gebouwen; mussenkasten
roek	2	Toppen van hoge bomen
grote gele kwikstaart	3	Vlakbij stromend water in nis in muur; onder brug; bij boomwortels in oevers; speciale nestkasten
kerkuil	3	Nestkasten; heel incidenteel in boomholten
oehoe	3	Richels van in steengroeves; soms oud nest van roofvogel; incidenteel op grond
ooievaar	3	Hoge plekken (telefoonpalen, bomen, schoorstenen, kerktorens, hoogspanningsmasten of door mens gemaakte palen met houten platform)
slechtvalk	3	Richels; nis; nestkast; hoogspanningsmasten; gebruikt vaak oud kraaiennest; zelden op grond
boomvalk	4	Hoog in bomen, ook in solitaire bomen, populierensingels, hoogspanningsmasten, stadsparken; gebruikt oud kraaien- of eksternest
buizerd	4	Kruin van hoge bomen; soms lager in struiken en lage bomen; gebruikt ook oude kraaiennest als basis; zeer zelden op de grond
havik	4	Hoog in boomkroon
ransuil	4	Oude kraaien- of eksternesten; incidenteel op grond
sperwer	4	Dicht tegen stam in dicht bos; soms in struiken en lage bomen
wespendief	4	Kruin van hoge bomen
zwarte wouw	4	Kruin van hoge bomen, vaak dicht bij water

Soort	Categorie	Nestplek
Blauwe reiger		In (hoge) bomen; veelal in kolonies. Plekken waar rovers moeilijk bij komen zoals eilandjes in vijver of plas
Boerenzwaluw		Randen/richels in stallen; onder bruggetjes; aan sluizen
Bonte vliegenvanger		Nestkasten; boomholten
Boomklever		Oude spechtennesten
Boomkruiper		Tussen losse stukken schors of nauwe boomholtes; nestkasten
Bosuil		Boomholtes; nestkasten; ruimtes in gebouwen; incidenteel op grond of in eksternest
Brilduiker		Boomholtes
Draaihals		Nestholten van andere spechten; nestkasten
Eidereend		Grond
Ekster		Vork van tak van hoge boom
Gekraagde roodstaart		Grote holen, nissen en nestkasten, meestal slechts op enkele meters boven grond, soms ook in grond
Glanskop		Nestholtes in rottend hout; zeer af ten toe in nestkast
Grauwe vliegenvanger		Scheuren, spleten of grote holes in bomen; in klimop tegen stam; tegen schuttingen en gebouwen
Groene specht		Zelf uitgehakte nestholtes in (oude) loofbomen
Grote bonte specht		Zelf uitgehakte nestholtes in (zachthout) bomen
Hop		Boomholtes; muren; steenhopen; houten bouwsels
Huiszwaluw		Tegen gevel van gebouwen, onder dakoverstekken, kunstmatige huiszwaluwtilen aan gebouwen
Ijsvogel		Nesttunnels in zandige of lemige steile oeverranden, tussen wortels van (omgevallen) bomen; kunstmatige ijsvogelwand
Kleine bonte specht		Tak van dode loofboom of dood deel van levende loofboom
Kleine vliegenvanger		Boomholtes
Koolmees		Boomholtes; soms in rotsen en muren; in enkele gevallen nesten van andere vogels of heel dicht struikgewas; nestkasten
Kortsnavelboomkruiper		Scheuren en spleten in bomen; achter loszittende bast; weinig in boomholten
Oeverzwaluw		Zelf gegraven gangen in steile wanden (natuurlijke oevers, afgravingen en zanddepots); kunstmatige oeverzwaluwwand
Pimpelmees		Boomholtes; nestkasten
Raaf		Kruinen van bomen
Ruigpootuil		Boomholtes
Spreeuw		Boomholtes; nestkasten; gaten en kieren van gebouwen
Tapuit		Konijnenholen
Torenavk		Oude kraaiennesten; nestkasten; nissen in gebouwen
Zeearend		Kruinen van bomen; grond
Zwarte kraai		Hoog in boom
Zwarte mees		Boomholtes; nestkasten; muizengangen in grond
Zwarte roodstaart		Holtes in muren; andere plekken in gebouwen
Zwarte specht		Zelf uitgehakt nestholtes in (dikke) loofbomen

BIJLAGE 3

Lijst aandachtsoorten

Beenbreek
Bijenorchis
Bosorchis
Brede orchis
Daslook
Gevlekte orchis
Gewone dotterbloem
Gewone vogelmelk
Grasklokje
Gulden sleutelbloem
Kleine zonnedaau

Klokjesgentiaan
Knikkende vogelmelk
Koningsvaren
Lange ereprijs
Moeraswespenorchis
Prachtklokje
Rapunzelklokje
Rietorchis
Ronde zonnedaau
Ruig klokje
Slanke sleutelbloem

Steenanjer
Steenbreekvaren
Tongvaren
Veldsalie
Vleeskleurige orchis
Waterdrieblad
Wilde marjolein

Aal
Rivierdonderpad

BIJLAGE 4

Definitie ecologisch deskundige

Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden, die aantoonbaar zowel een opleiding als kennis en ervaring heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Een deskundige:

- heeft een afgeronde hbo-of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; of
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren;

Daarnaast heeft de deskundige praktijkervaring opgedaan, doordat hij/zij:

- werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam is of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

Indien aan bovenstaande is voldaan, kan ook een waterschapsmedewerker als 'ecologisch deskundige' optreden.